

ГАРЧИГ

I. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	3
II. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙ, ТҮҮНИЙ ОРЧНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	9
III. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	10
IV. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	11
V. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ, НОГООН БАЙГУУЛАМЖИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	14
VI. ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	15
VII. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	15
VIII. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	17
IX. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	18
X. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	19
XI. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ОРОЛЦОГЧ, СОНИРХОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	20

ТӨЛӨВЛӨГӨӨ ДЭХ ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Төсөл хэрэгжиж буй байршил /*Google earth/	4
Зураг 2. Үйлдвэр, агуулахын бүсийн сансрын зураг /*Google Earth-2024/	4
Зураг 3. Энгийн тэсрэх бодисын үйлдвэрлэл	5
Зураг 4. Өдөөгчийн үйлдвэр	5
Зураг 5. Нонель хэрэгсэл угсрах үйлдвэр	6
Зураг 6. Тэсрэх материал, түүхий эдийн агуулах	6
Зураг 7. Захиргаа, аж ахуйн барилгын харагдах байдал	7
Зураг 8. Тусгайлан тоногдсон туршилтын талбай	8
Зураг 9. Үйлдвэрийн хяналтын лаборатори	8

ТӨЛӨВЛӨГӨӨ ДЭХ ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Төслийн хэрэгжиж буй талбайн байр зүйн солбицол	3
Хүснэгт 2. Лабораторид гүйцэтгэж буй сорилтууд	8
Хүснэгт 3. Тухайн жилийн БОМТ нийт зардлын нэгтгэл	10

I. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Төслийн хэрэгжүүлэгч:

“MERA”ХХК

Төслийн нэр:

“Тэсрэх бодисын үйлдвэр, агуулах”

Улсын бүртгэлийн дугаар: 9011108011

Регистрийн дугаар: 2619687

Төсөл хэрэгжүүлэгчийн хаяг:

Монгол улс-210644, Улаанбаатар хот | Сити Тауэр /17 давхарт/, Чингис хааны нэрэмжит талбай 1, 8-р хороо Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар, Монгол улс, 14200

Утас: 75 55 66 77 **Факс:** 11 319276 |

Төслийн байршил.

Налайх дүүргийн Засаг Даргын 2022 оны 08-р сарын 17-ны өдрийн А/228 тоот шийдвэрийг үндэслэн 3 дугаар хорооны нутаг дэвсгэрт 1261610685 нэгж талбарын дугаар бүхий 158054 м² газрыг (15.8 га) үйлдвэрлэлийн зориулалтаар 15 жилийн хугацаатай эзэмшүүлэхээр гэрчилгээ олгогдсон. ҮАЦ нь Нийслэлийн Налайх дүүргийн 3-р хорооны нутаг дэвсгэрт Улаанбаатар хотоос зүүн урагш 45км, Налайх дүүргийн төвөөс баруун урагш 2.4 км зайтай байрладаг.

Хүснэгт 1. Төслийн хэрэгжиж буй талбайн байр зүйн солбицол

#	X	Y
1	47° 44.727'N	107° 15.022'E
2	47° 44.726'N	107° 14.813'E
3	47° 44.754'N	107° 14.769'E
4	47° 44.870'N	107° 14.767'E
5	47° 44.871'N	107° 14.890'E
6	47° 44.925'N	107° 14.890'E
7	47° 44.929'N	107° 15.117'E
8	47° 44.668'N	107° 15.118'E
9	47° 44.669'N	107° 15.022'E

“Тэсэлгээний ажлын аюулгүй ажиллагааны нэгдсэн дүрэм”-ийн шаардлагын дагуу үйлдвэр нь байнгын их хөдөлгөөнтэй зам, улсын чанартай объект, хүн ам бүхий сууринаас нэг километрийн зайтай байх, бэлэн бүтээгдэхүүн болон түүхий эдээ төмөр зам болон авто замаар тээвэрлэх боломжтой, өндөр хүчдэлийн цахилгаан шугамд холбогдох боломжоор хангагдсан байх шаардлагыг үндэслэн үйлдвэрийн байрлалыг Налайх-Чойр чиглэлийн автозамаас 950 метр, Улаанбаатар-Замын үүд чиглэлийн төмөр замаас 15 км зайд, цэргийн локаторын ангиас 930 метр алслагдсан зайд сонгон байгуулсан.

Зураг 1. Төсөл хэрэгжиж буй байршил /*Google earth/

Зураг 2. Үйлдвэр, агуулахын бүсийн сансрын зураг /*Google Earth-2024/

Төслийн хүчин чадал

Тэсрэх бодисын үйлдвэр, агуулахын төслийн хүрээнд энгийн тэсрэх бодис үйлдвэрлэх T11, өдөөгч тэсрэх бодис үйлдвэрлэх T14 үйлдвэр, тэсэлгээний хэрэгсэл үйлдвэрлэх T15 үйлдвэрүүд үйлдвэрүүд үйл ажиллагаа явуулж байна. Мөн төслийн талбайд бүтээгдэхүүний чанарт хяналт тавих лаборатори, туршилтын полигон, тэсрэх бодис, тэсэлгээний хэрэгслийн агуулахуудыг цогцоор барьж байгуулсан.

T11 үйлдвэр

T11 үйлдвэр нь жилдээ 6000тн "Аянга", Хүчитгэсэн буюу "Аянга-Х" тэсрэх бодисууд үйлдвэрлэн харилцагч байгууллагуудад нийлүүлж байна. Аммикийн нитрат (аммикийн шүү), дизелийн түлш, хөнгөн цагааны нунтаг зэрэг химийн бодисыг үйлдвэрийн технологийн үйлдвэрлэл буюу бүтээгдэхүүний найрлагын түүхий эд байдлаар ашигладаг.

Зураг 3. Энгийн тэсрэх бодисын үйлдвэрлэл

Өдөөгчийн тэсрэх бодис үйлдвэрлэх T14 үйлдвэр

Монгол Улсын уул уурхай, зам, барилгын салбарын тэсэлгээний ажилд 100% импортлон ашиглаж буй өдөөгчийг үйлдвэрлэнэ. Энэхүү өдөөгч нь сул мэдрэх чадвартай тэсрэх бодис болон тэсэлгээний үндсэн цэнэгийг өдөөж тэслэх зориулалттай. Уул уурхай, зам, барилгын тэсэлгээнд хэрэглэх зорилгоор төрөл бүрийн хэмжээгээр үйлдвэрлэдэг бөгөөд жилд 500 тонн өдөөгч үйлдвэрлэх хүчин чадалтай.

Зураг 4. Өдөөгчийн үйлдвэр

Тэсэлгээний хэрэгсэл угсрах T15 үйлдвэр

Уул уурхайн салбарт чанартай, хямд, импортыг орлох бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэн нийлүүлэн үндэсний үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, компанийн үйлдвэрлэлийн салбарыг нэмэгдүүлэх зорилгоор АНУ-ийн Аустин детонатор компанийн жилд 1,300,000 ширхэг цахилгаан бус хэрэгсэл угсрах хүчин чадал бүхий үйлдвэр юм.

Зураг 5. Нонель хэрэгсэл угсрах үйлдвэр

Агуулахууд

Үйлдвэрийн агуулахууд нь түүхий эд, туслах материалын, импортын эмульсийн тэсрэх бодисын, тэсэлгээний хэрэгслийн, бүтээгдэхүүний (ANFO) гэж ангилагдах бөгөөд агуулахын хамгийн их багтаамж нь (аммиакийн шүү орохгүйгээр)-120 тн, үүнээс ЭТБ-100 тн, Эмульсийн тэсрэх бодис-1100 тн, аммиакийн шүү-1500 тн, бусад тэсэлгээний хэрэгсэл хадгалах хүчин чадалтай.

Налайхын тэсрэх бодис, түүхий эд материалын агуулахуудыг ТАААНД-ийн шаардлагын дагуу тоноглон бөгөөд эдэлбэрийн зүүн хэсгийг шороон далангаар тусгаарлан, аянга зайлуулагчаар аянгаас хамгаалсан дөрөв дөрвөөр нь зэрэгцүүлэн барьсан агуулахуудад хадгалдаг.

Зураг 6. Тэсрэх материал, түүхий эдийн агуулах

Захиргаа аж ахуйн барилга

Үйлдвэрийн захиргаа, аж ахуйн хэсэг үйлдвэрийн хойд хэсэгт байрладаг давхар барилгын баруун жигүүрт байрладаг ба өнгөрсөн хугацаанд барилга дотор явуулж буй үйл

ажиллагаанд өөрчлөлт оруулаагүй. 2020 онд орон тоо нэмэгдэж буйтай холбоотой оффисын барилгад өргөтгөл хийж, ажиллах нөхцөл, орчныг сайжруулахаар төлөвлөн, ажлын зураг хийлгэж бэлэн болсон.

Энэхүү барилгад тус албан контор, ажилчдын цайны газар, ажилчдын 1 ээлжийн душ, хувцас угаалгын хэсэг, халаалтын блок, хувцас солих өрөө гэх мэт өрөө тасалгаануудтай ба лабораторийн хэсэг нь 2-р бүс рүү нэвтрэх харуулын постын хажууд байршина.

Мөн үйлдвэрийн байр, бэлэн бүтээгдэхүүний болон түүхий эдийн агуулах, оффисын барилга зэрэг шаардлагатай газруудад 72 ширхэг хяналтын камер байрлуулан интернэтийн сүлжээтэй байрлалаас 24 цагийн турш хянаж байна.

Зураг 7. Захиргаа, аж ахуйн барилгын харагдах байдал

Үйлдвэрийн лаборатори

Үйлдвэрийн түүхий эд бүтээгдэхүүний чанарын хяналтыг үйлдвэрийн лабораториор хянаж ажилладаг ба үйлдвэрийн гадна талбайд зөвшөөрөгдсөн зайд тусгайлан тоноглож байгуулсан туршилтын талбайд бүтээгдэхүүний туршилтын ажлыг мэргэжлийн эрх бүхий үнэмлэхтэй тэсэлгээчид гүйцэтгэдэг.

Зураг 9. Үйлдвэрийн хяналтын лаборатори

Зураг 8. Тусгайлан тоногдсон туршилтын талбай

Хүснэгт 2. Лабораторид гүйцэтгэж буй сорилтууд

Сорилт хийх материалын нэр	Гүйцэтгэж байгаа сорилтын төрөл
Аммонийн нитратын механик сорилт	Шингээх чадвар
Дизель түлшний үзүүлэлтүүд	Хүлээн авах үеийн хяналт
“Аянга” бүтээгдэхүүний түүхий эд	Орц найрлага
Тэсрэх бодисын өдөөгч	Өдөөлтийн эрчим, хүч

II. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙ, ТҮҮНИЙ ОРЧНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

Физик газарзүй:

Налайх дүүрэг нь газарзүйн байршлын хувьд Хэнтийн уулархаг мужид хамаарагдана. Геоморфологийн хувьд голын татмын дэвсгэр нутаг болох бөгөөд голын татмаар нэвчилт шүүрэлт ихтэй сийрэгдүү, элс сайр, сайрган, хайргархаг аллювийн хурдас зонхилно.

Цаг уур, уур амьсгал:

Уур амьсгалын үндсэн нөхцөл нь эх газрын эрс тэс цаг агаарын шинжтэй, хот орчмын бичил, бэсрэг уур амьсгалын онцлогтой. Налайх орчмын агаарын температур өвөл 18.80 - 22.70, зун 12.80 - 15.40, Жилд унах тунадасны хэмжээ 260-290 мм, жилийн дундаж агаарын даралт 852.3 гПа, дундаж салхины хурд жилд 4.2 м/с байна.

Гадаргын болон газар доорх ус:

Тэсрэх бодисын үйлдвэр, агуулахын цогцолбор орчимд гадаргын ус байхгүй. Налайх орчмын гидрогеологийн зурагт тэмдэглэснээр Налайхын нүүрсний уурхай орчимд Туул голын хөндийд газрын доорх устай аллювийн хурдас, Налайхын хотгорт их талбайд тархалттай, бага нөөцтэй газрын доорх устай доод цэрдийн хурдас, үндсэндээ усгүй неогений хурдас тус тус тархсан байна.

Хөрс, ургамал, амьтан:

Хөрс газарзүйн мужлалаар уулын хар хүрэн, хар шороон, уулын тайгын ширэгт, уулын ойн бараан хөрстэй Хэнтийн өмнөт тойрогт багтдаг. Үйлдвэр байрлаж буй газрын хэмжээнд хээрийн хөнгөн шавранцар хар хүрэн хөрс зонхилон тархана.

Ургамалжилтын ангиллаар Бага Хэнтийн уулархаг мужийн уулын хээр, нам толгодын хөндий, тал хээрийн бүсэд багтана. Налайхаас зүүн урагш Баянгийн овоо, Баян-Уул хүртэл уулын хээрийн хөнгөн шавранцар хөнгөн хөрстэй, жижиг үетэн-алаг өвст, чулуурхаг нам толгодоор үетэн-алаг өвст-үетэн-агьт бүлгэмдэл тааралдана. Налайх суурингийн орчим Хонхор нуур хүртэл нам толгодын бэл хөндийгөөр үетэн-агьт, үетэн-алаг өвс-шарилжит, үетэн шарилжит бүлгэмдэлтэй талхлагдсан бэлчээр зонхилно.

Амьтны аймгийн мужлалаар Хэнтийн тойрогт багтана. Налайх дүүрэг орчимд цөөн тооны хөхтөн, шувуу зэрэг амьтад багтана.

Нийгэм-эдийн засаг:

Налайх дүүрэг нь Засаг захиргааны 7 хороотой. 5 болон 6 дугаар хороод нь жуулчдыг татдаг байгалийн үзэсгэлэнт газар болох Горхи Тэрэлжийн Байгалийн цогцолборт газарт байрладаг.

Монгол Улсын авто замын босоо болон хэвтээ тэнхлэгийн огтлолцолд оршдог, авто зам, төмөр зам, агаарын тээвэр хөгжсөн, эрчим хүчний найдвартай эх үүсвэртэй, нийслэлийг цэвэр усаар хангаж байгаа дээд эх үүсвэртэй шууд холбогдсон, Монгол орны аялал жуулчлалын гол бүс нутаг хамаардаг, хүн амын дийлэнх олонхыг залуучууд болон хөдөлмөрийн насныхан эзэлдэг, түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын олборлолт ихтэй зэрэг давуу тал олон.

III. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

Түүхий эд болон бэлэн болсон бүтээгдэхүүнийг ачиж буулгах, тээвэрлэх явцад хөрс элэгдэх, эвдрэх, агаарт тоос дэгдэх, хог хаягдал, түүхий эдийг ил задгай хаяснаас хөрсний бохирдол үүсэх, автомашины хөдөлгөөнөөс үүдэн зам орчмын ургамлан бүрхэвчид нарийн ширхэгт тоос тогтож улмаар ургалтад нь сөргөөр нөлөөлөх зэргээр үйлдвэр агуулахын цогцолбор төслөөс байгаль орчинд сөрөг нөлөөлөл үзүүлэх боломжтой байдаг.

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ 2026 ОНЫ ЗОРИЛТ

“MERA” ХХК нь энгийн тэсрэх бодис, задгай болон савласан эмульсийн тэсрэх бодисын үйлдвэр, агуулахын төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл хамгийн бага түвшинд байлгахыг 2026 онд зорилт болгон ажиллаж байна.

- Монгол улсын Үндсэн хууль болон бусад байгаль орчинтой холбоотой хууль, дүрэм журам, стандартуудын хүрээнд үйл ажиллагаа явуулах.
- Байгалийн нөөц баялгийг ариг гамтай ашиглаж, үйл ажиллагаанаас бий болсон хоёрдогч түүхий эд, материалыг зүй зохистой ашиглах ба дахин боловсруулах үйлдвэрлэлийг дэмжиж ажиллана.
- Сум орон нутгийн байгууллагатай байгаль орчин нийгмийн хүрээнд хамтран ажиллаж, төслийн үйл ажиллагааг нээлттэй байлгах.
- “Байгаль орчны менежментийн тогтолцоо, шаардлага, хэрэглэх арга зүйн заавар MNS ISO 14001:2016” стандартын хэрэгжилтийн нийцтэй байдлын талаарх магадлах гадаад аудитыг хийлгэж, байгальд сөрөг нөлөөлөл багатай техник, технологиор үйл ажиллагаагаа явуулж, учирч болзошгүй эрсдэлүүдийг байнгын хяналтдаа байлгах.
- Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний сайжруулалтыг хийж, бүтээгдэхүүний амьдралын мөчлөгийг тодорхойлох.
- Үйл ажиллагааны процессуудын эрсдэлийн тодорхойлж, байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийг тогтоон, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг авах.

Хүснэгт 3. Тухайн жилийн БОМТ нийт зардлын нэгтгэл

Дд	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Тухайн жилийн БОМТ-д төлөвлөсөн зардал /төг/
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	11,160,000.00
2	Ногоон байгууламжийн төлөвлөгөө	10,000,000.00
3	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	1,900,000.00
4	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	3,000,000.00
5	Орчны хяналт шинжилгээний мониторинг	1,250,000.00
	НИЙТ ЗАРДАЛ	27,310,000.00

IV. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Төлөвлөсөн зардал (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах стандарт, шаардлага
Агаар орчны сөрөг нөлөөллийг бууруулах						
1	Дотоод болон гадаад орчны агаарын бохирдол	T11 үйлдвэрийн дотоод орчны агаарын чанарын урсгалыг сайжруулах	Төслийн барилга байгууламж	Дотоод хяналтаар	2026 онд	MNS 5010-2001 Тоос. Ажлын байрны агаар дахь тоосны агуулгыг хэмжихэд тавигдах ерөнхий шаардлага MNS 4585:2016 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5885:2008 Агаар бохирдуулагч бодисын хүлцэх хэм хэмжээ MNS 5002:2000 Шуугианы норм, аюулгүй ажиллагааны ерөнхий шаардлага
2		Ажлын байр, агуулах, авто засвар автографш зэрэг барилгуудын агааржуулалтын системийн хэвийн ажиллагааг хангах	Төслийн барилга байгууламж	₮ 2,500,000	2026 онд	
3		Төсөл орчмоос гарч байгаа дуу чимээний хэмжилтийн үр дүнд үндэслэн давсан тохиолдолд эх үүсвэрийг тодорхойлж, нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ авах	Төслийн хэмжээнд	Дотоод зардлаар	2026 онд	
4		Тэсэлгээний бодисыг халаалтын хэрэгсэл, цахилгааны эх үүсвэрээс хол, нарны гэрэл шууд тусахааргүй нөхцөлд, зориулалтын сав баглаа боодол, контейнерт хадгалах.	Төслийн хэмжээнд	Дотоод төлөвлөлт өөр	Тогтмол	
5		Авто машин, техникийн хөдөлгүүрээс үүсэх хийн бохирдол	Бүх тээврийн хэрэгсэл, хүнд машин механизм, техникийг тогтмол үзлэгт хамруулах, засвар үйлчилгээ хийх	Төслийн хэмжээнд	Дотоод хяналтаар	
Нийт зардал: ₮2,500,000						

ГАЗРЫН ГАДАРГА, ХӨРСӨН БҮРХЭВЧИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ						
№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Төлөвлөсөн зардал (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах стандарт, шаардлага
1	Газрын гадарга, хөрсөн бүрхэвчийн доройтол	Хөрсний мониторинг судалгааг жилд 1 удаа хийх, үр дүнг хянах	Үйлдвэрийн талбайд	ОХШХ-т тусгав.	Жилд 1 удаа	MNS 5850:2019 Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
2	Тээврийн хэрэгсэл, машин механизмын хөдөлгөөнөөс тоосжилт үүсэх	Хурдны хязгаарыг дагаж мөрдүүлэх. Тээврийн хэрэгслүүдэд байрлуулсан GPS-ийн мэдээнд хяналт тавих	Төслийн хэмжээнд	Дотоод зардлаар	Тогтмол	MNS 4597:2014 Авто замын тэмдэг. Техникийн ерөнхий шаардлага
3		Хог хаягдлын менежмент төлөвлөгөө боловсруулж мөрдөж ажиллах	Төслийн хэмжээнд	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд тусгав	Төсөл хэрэгжих хугацаанд	MNS 4596:2014 Авто замын тэмдэг, тэмдэглэл, гэрлэн дохио, хашилт, чиглүүлэх хэрэгслүүдийг хэрэглэх дүрэм
4						
5	Ахуйн болон үйлдвэрийн хог хаягдлыг ил задгай хаяснаар хөрс бохирдох Химийн бодис тээвэрлэх, хадгалах, ашиглахтай холбогдон гарах нөлөөлөл	Хог хаягдлын сав, цэгийн тохижилт, засвар үйлчилгээг тогтмол хийх	“Мера ХХК”	₮ 1,400,000	Улирал тутам	Хог хаягдлын тухай хууль
6		Бүх төрлийн химийн бодис, шатамхай шингэнийг халаалтын хэрэгсэл, системээс хол, нарны гэрэл шууд тусахааргүй, үер усанд автахааргүй нөхцөлд хадгалах	Төслийн хэмжээнд	Дотоод зардлаар	Үйл ажиллагааны туршид	Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам
7		Тэсэлгээний бодис, материал хүлээн авах талбай, агуулах, үйлдвэрийн барилга байгууламж, шал зэрэгт байнгын үзлэг шалгалт хийж, эвдрэл гэмтэл гарсан тохиолдолд дор нь засварлах.	Төслийн хүрээнд	Дотоод зардлаар	Өдөр тутмын үйл ажиллагаанд	
Нийт зардал: 1,400,000.00						

УСАН ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Төсөвлөсөн зардал (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах стандарт, шаардлага
1	Бараа материалын тээвэр хийх хүнд машин механизмын хөдөлгөөнөөр үүссэн бохирдол болон хог хаягдал нь үерийн усаар зөөгдөх	Ахуйн хуурай хог хаягдлын цэг болон шингэн хаягдлыг зайлуулах цэг, машин техникийн зогсоол зэргийг жалга, суваг шуудуунаас хол зайд байрлуулах	Төслийн талбайд	Үйл ажиллагааны зардлаар	Тогтмол	Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль
2	Тэсэлгээний хорт болон аюултай бодисыг хүлээн авах, тээвэрлэх, хадгалах, түгээх, хэрэглэх үйл ажиллагааг шаардлагын дагуу зөв явуулаагүйгээс бодис алдагдаж, гадаргын болон газрын доорх усны нөөцийг бохирдуулах	Төслийн үйлдвэр болон агуулах орчмын үерийн хамгаалалт, даланд хур борооны улиралд үзлэг шалгалт хийж, засварлаж байх	Төслийн хэмжээнд	₮200,000	2026 онд	MNS 4586:1998 Усан орчны чанарын үзүүлэлт MNS 5667-2:2001 Усны чанар, дээж авах арга
3	Үйлдвэр ахуйн ус алдагдаж, гадаргын болон газрын доорх усны нөөцийг бохирдуулах	Ахуйн хэрэглээнээс гарсан бохир усыг тусгай зөвшөөрөл бүхий аж ахуй нэгжид тушаах	Үйлдвэрийн оффис	3,060,000	2026 онд	
Нийт зардал: ₮3,260,000						

УДИРДЛАГА, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТАЛААР АВАХ ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Төсөвлөсөн зардал (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах стандарт, шаардлага
1	Хүний эрүүл мэнд	Ажилтнуудыг тусгай хувцас хэрэгслээр бүрэн хангах	Химийн бодистой харьцаж ажилладаг бүх ажилчид	Дотоод зардлаар	Үйл ажиллагааны туршид	-Хөдөлмөрийн тухай хууль -Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль -Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа. Эрүүл ахуй. Химийн хорт бодисын ангилал ба аюулгүй ажиллагааны ерөнхий шаардлага MNS 4992:2000
2		Ажилтнуудыг эмнэлгийн нарийн мэргэжлийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамруулах		1,000,000	Жилд нэг удаа	

3		Нэг бүрийн хамгаалах хэрэгслээр хангах		3,000,000	Үйл ажиллагааны туршид	-Хамгаалалтын хувцас ерөнхий шаардлага MNS(ISO) 13688:2000 -Гал түймрээс хамгаалах MNS 5566-2005
4	Төслөөс байгаль орчин, нийгэм эдийн засагт үзүүлэх нөлөөлөл	Галын аюулгүй байдлын дүгнэлт гаргуулж үйл ажиллагаандаа мөрдөх	Үйл ажиллагааны дотоод төлөвлөлтөөр		2 жилд 1 удаа	Галын аюулгүй байдлын тухай хууль Галын аюулгүй байдлын дүгнэлт гаргах журам
5		Ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөлд эрх бүхий байгууллагаар дүгнэлт гаргуулах	Төслийн хүрээнд	Дотоод төлөвлөлтөөр	Жилд 1 удаа	Хөдөлмөрийн сайдын 2015 оны А/223 дугаар тушаал. Ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөлийн үнэлгээ хийх журам
Нийт зардал: 4.000.000.00						

V. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ, НОГООН БАЙГУУЛАМЖИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ /ш/	Төлөвлөсөн зардал (төгрөг)	Баримтлах стандарт, шаардлага
1	Төсөл хэрэгжих газар байгаль, цаг уурын онцлогт тохируулан үйлдвэрийн хашаан дотор мод тарьж ногоон байгууламжийг өргөтгөх байгуулах	Мод тарих /Хайлаас, буйлс, улиас/	Эзэмшлийн газрын талбайд 500 ш мод тарих Ерөнхийлөгчийн санаачилсан тэрбум мод хөтөлбөрийн хүрээнд Налайх дүүргийн бүсэд 1000ш мод тарих /талбай сонголтод дүүргийн БО-оос санал авах/	Үрсэлгээ /Суулгацын тоо/	1500	₮ 10,000,000	<i>Эвдэрсэн газрын ургамалжуулах. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5918:2008 Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хуулийн 7.2.4-р зүйл</i>
Нийт зардал : ₮ 10,000,000.00							

VI. ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Нөлөөлөлд өртөх түүх, соёлын өв	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах стандарт, шаардлага
1	Тэсрэх бодисын үйлдвэр нь газрын хэвлий ухах, ашигт малтмалын үйл ажиллагаа явуулахгүй тул түүх, соёлын өвд олодох, өртөхгүй	Төслийн талбайн хэмжээнд түүх соёлын өв олдсон тохиолдолд орон нутгийн төрийн байгууллагатай хамтран ажиллах	Төслийн хэмжээнд	-	Дотоод зардлаар		2026 онд	
Нийт зардал						₮ 0.00		

VII. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах стандарт, шаардлага
Болзошгүй осол						
1	Химийн бодис нурах, асгарах	Ажилтнуудыг химийн бодисын хор аюул, түүнтэй хэрхэн харьцах, асгарч, алдагдсан үед авах арга хэмжээ, хувийн хамгаалах хэрэгсэл, анхны тусламж, галын аюулын үед авах арга хэмжээний талаар сургалтад хамруулах	Тэсрэх бодисын үйлдвэрийн ажилтнууд	₮ 1,000,000	Жилд 2 удаа	MNS 5029:2011 Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа. Эрүүл ахуй. Химийн хорт болон аюултай бодисын шошго, анхааруулах тэмдэг тэмдэглэгээ.
2	Химийн бодисын битүүмжлэл алдагдах	Химийн бодисын сав баглаа боодлыг тогтмол шалгах	Төслийн хүрээнд	Шатамхай, онцгой хортой бодисын сав баглаа боодлыг өдөрт 1 удаа, бусад бодисыг долоо хоногт нэг удаа		“Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам” -Монгол улсын шадар сайд, Байгаль орчин аялал жуулчлалын яамны сайд, Эрүүл мэндийн яамны сайдын 54/А/136/А/125 дугаар хамтарсан тушаал
3	Хортой хий хуримтлагдах	Агааржуулалтын системийн засвар үйлчилгээг тогтмол хийх	Төслийн хүрээнд	Үйл ажиллагааны дотоод зардал	Тогтмол	Химийн хорт болон аюултай бодис, бүтээгдэхүүний агуулах. Ерөнхий шаардлага. MNS 6458:2014

4	Техник хэрэгсэлтэй харьцах үед гарч болзошгүй осол аваар	Тоног төхөөрөмжийн операторыг химийн бодисын хор аюул, түүнтэй хэрхэн харьцах, анхны тусламж, хамгаалах хэрэгсэл, галын аюулын үед авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ болон сэрээт өргөгчийг аюулгүй ажиллуулах сургалтад хамруулах	Тоног төхөөрөмжийн операторууд	Үйл ажиллагааны дотоод зардал	2026 онд	MNS 5029:2011 Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа. Эрүүл ахуй. Химийн хорт болон аюултай бодисын шошго, анхааруулах тэмдэг тэмдэглэгээ.
5		Тоног төхөөрөмжийн бүрэн бүтэн байдлыг тогтмол шалгах	Төслийн хэмжээнд	Үйл ажиллагааны дотоод зардал	Ажил эхлэхээс өмнө тогтмол	
6	Санамсаргүй байдлаас химийн бодисын бүрэн бүтэн байдал алдагдаж, асгарах	Химийн бодистой харьцаж ажилладаг ажилчдад зааварчилгаа өгөх	Химийн бодистой харьцаж ажилладаг бүх ажилчид	Үйл ажиллагааны дотоод зардал	Тогтмол	“Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам” -Монгол улсын шадар сайд, Байгаль орчин аялал жуулчлалын яамны сайд, Эрүүл мэндийн яамны сайдын 54/А/136/А/125 дугаар хамтарсан тушаал
Гал түймэр						
7	Гал түймэр	Гал түймэртэй тэмцэх багаж, хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж авах, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эмнэлгийн анхан шатны тусламж үйлчилгээний тоноглолуудыг зохих газарт байнга бэлэн байлгах	Үйлдвэрийн хэмжээнд	₮ 900,000	Үйл ажиллагааны туршид	MNS 5029:2011 Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа. Эрүүл ахуй. Химийн хорт болон аюултай бодисын шошго, анхааруулах тэмдэг тэмдэглэгээ.
8	Шатамхай болон исэлдүүлэгч бодисыг хамт хадгалах	Хор аюулын лавлах мэдээлэлд заасан нөхцөлд хадгалах	Төслийн хүрээнд	Үйл ажиллагааны дотоод зардлаар	Үйл ажиллагааны туршид	Химийн бодисын тухай хууль
Нийт зардал: ₮ 1,900,000.00						

VIII. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Төсөвлөсөн зардал (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах стандарт, шаардлага
1	Хөрс, ус, агаарын бохирдол. Хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөөлөх	Хог хаягдлын зэрэглэлийг тогтоох	Үйлдвэрийн хэмжээнд	2,000,000	2026 онд	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2017 оны А/349 дугаар тушаал
2		Аюултай хог хаягдлыг шилжүүлсэн бүртгэл тогтмол хөтлөх.			2026 онд	Хог хаягдлын тухай хууль
3		Ашигласан химийн бодисын сав баглаа боодлыг ашиглалтын дараа цуглуулж химийн бодис нийлүүлэгчид буцаан тушаах эсхүл эрх бүхий байгууллагын удирдамжийн дагуу аюулгүй газарт хадгалах	Ашигласан материалын уут сав, олгой, таар, шуудай гэх мэт	Үйл ажиллагааны зардал	Үйл ажиллагааны туршид	Хог хаягдлын тухай хууль, “Химийн хорт болон аюултай бодис, бүтэгдэхүүний агуулах. Ерөнхий шаардлага MNS 6458:2014”
4		Химийн бодисын сав баглаа, хаягдлыг их хэмжээгээр хуримтлуулж удаан хугацаагаар хадгалахгүй байх, үйлдвэрээс зохих журмын дагуу материалыг бүрдүүлж хаягдлыг устгуулах тухай хүсэлтийг гаргаж байх	“Мера” ХХК-ний хэмжээнд	Үйл ажиллагаа эрхлэх бүх хугацаанд		“Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам” -Монгол улсын шадар сайд, Байгаль орчин аялал жуулчлалын яамны сайд, Эрүүл мэндийн яамны сайдын 54/А/136/А/125 дугаар хамтарсан тушаал
5		Ажиллагсдад хог хаягдлын тухай эрхзүйн орчин, хог хаягдлын менежментийн чиглэлээр сургалт зохион байгуулах		₮ 1,000,000.00	Жилд 2 удаа	
6		Дахивар хаягдлыг дахин боловсруулах үйлдвэрт нийлүүлэх	“Мера” ХХК-ний хэмжээнд	Дотоод зардлаар	Үйл ажиллагааны туршид	Хог хаягдлын тухай хууль
Нийт зардал: ₮3,000,000.00						

IX. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Төлөвлөсөн зардал, төг	Тайлбар	Баримтлах стандарт, шаардлага
1	Хөрсний хүнд металлын үзүүлэлтээр	Үйлдвэр, агуулах орчмын хөрсний 5 цэг	Жилд нэг удаа	1	₮ 550,000	Төслийн талбайн хөрс бохирдуулагч бодисууд болон хүнд металлын хэмжээг тодорхойлох	MNS 5850:20198 Хөрсний чанар. Хөрсөнд агуулагдах бохирдуулах бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
2	Ус хүнд металл, химийн үзүүлэлтээр	Үйлдвэр ахуйн /2-3 дээж/	Жилд нэг удаа	2	₮ 500,000	Төслийн талбайд ашиглагдаж буй ундны болон хаягдал усан дахь хүнд металлын хэмжээг тодорхойлох	MNS 6148:2010 Усны чанар. Газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
		Хаягдал ус		1			
3	Агаар орчны шинжилгээ	Үйлдвэр, агуулах орчмын агаарын 4 цэг	Жилд нэг удаа	1	₮ 200,000	Төслийн талбайн агаар дахь бохирдуулагч, дуу чимээний хэмжээг тодорхойлох.	MNS 4585:2016 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага
					Нийт зардал: ₮ 1,250,000		

**Х. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН
БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь			Хариуцсан албан тушаалтан
1	Сум орон нутагтай хамтран ажиллах гэрээ байгуулж байгаль орчныг хамгаалах чиглэлийн ажилд хамтран ажиллах	Дотоод зардлаар	2026 онд			Салбарын инженер
2	Бүх нийтийн цэвэрлэгээг зохион байгуулах	Дотоод зардлаар	4 сар	7 сар	10 сар	Салбарын инженер
3	Орон нутгаас тавьсан санал хүсэлтийг харилцан тохиролцож шийдвэрлэж байх	Гүйцэтгэлээр	2026 онд			Салбарын инженер
4	Үндсэн үйл ажиллагаатай холбогдон гарч болзошгүй бусад зардал	Хөрөнгө оруулалтаар	2026 онд			Салбарын инженер
Нийт зардал		₮ -				

**XI. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ОРОЛЦОГЧ,
СОНИРХОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

	БОМТ-ний хэрэгжилтийг тайлагнах, хэлэлцүүлэх байгууллагууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Хэлэлцүүлгээр санал авах чиглэл	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан	Зохион байгуулах газар
1	БОУАӨЯам	Төсөл хэрэгжүүлэгч тухайн жилийн БОМТ-ний хэрэгжилтийн тайлан, дараа оны БОМТ-ний төсөлтэй хамтатган БОУАӨЯам-нд хүргүүлнэ.	БОМТ-ний хэрэгжилтийн тайлан гүйцэтгэл	Жил бүрийн 11-р сарын 1-ний дотор илгээх	БОМТ-ний хэрэгжилтийн тайланг хүлээн авч дүгнэлт гаргаж, дараагийн жилд хэрэгжүүлэх БОМТ-г хянан батална.	БО-ны мэргэжилтэн	“MERA” ХХК
2	Төсөл хэрэгжих сумын засаг дарга, Багийн засаг дарга	Хагас жилийн тайланг хүргүүлж санал авах	Төлөвлөгөө, хөтөлбөрийн дагуу хэрэгжүүлсэн ажлуудын мэдээлэл	Хагас жил тутам	Тухайн жилийн БОМТ, түүний хэрэгжилт	Салбарын инженер	
3	Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн Байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч						
4	Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн багийн ИНХ	Танилцуулга хийх	БОМТ-ний хэрэгжилтийн талаар танилцуулга	Хагас жил тутам	БОМТ-ний хэрэгжилтийг танилцуулж, санал авах	Салбарын инженер, БО мэргэжилтэн	
5	Иргэд, олон нийт/ дурын оролцогч, сонирхогч талууд	Санал хүсэлт хүлээн авч, төсөлтэй холбогдох гомдлыг шийдвэрлэж, барагдуулах	MERA ХХК-ийн үйл ажиллагаа, БО хамгаалах чиглэлээр хийж гүйцэтгэж буй ажил, орон нутгийн хамтын ажиллагааны талаар	Төсөл хэрэгжих бүхий л хугацаанд	Сонирхогч, оролцогч талуудыг хүссэн мэдээллээр хангах	Салбарын дарга	

